

UZASADNIENIE

W dniu 9 marca 2017 roku do Sądu Rejonowego w Radzynie Podlaskim wpłynął wniosek wnioskodawczyni M. P. o stwierdzenie nabycia spadku po ojcu A. B. (1) zmarłym w dniu (...) 1999 roku i matce S. B. (1) zmarłej w dniu (...) 2008 roku. Jako spadkobierców wskazała dzieci zmarłych: M. P., O. B., K. B. (1), K. B. (2), A. B. (2) (k. 2 – 3).

Na rozprawie w dniu 27 czerwca 2017 roku uczestnik postępowania wniósł o stwierdzenie nabycia spadku po A. B. (1) na podstawie testamentu ustnego. Na rozprawie tej uczestnik postępowania złożył dokument zawierający spisana ostatnią wolę spadkodawcy i podpisaną przez trzech świadków i spadkodawcę (k. 31 – 32).

Uczestnicy postępowania O. B. i K. B. (1) wnieśli o stwierdzenie nabycia spadku na podstawie ustawy, zaś opiekun prawny uczestnika K. B. (2) wniósł o stwierdzenia nabycia spadku po A. B. (1) na podstawie testamentu (k. 32 – 32v.).

W toku postępowania wnioskodawczyni i uczestnicy popierali zajęte stanowiska, zaś kurator uczestnika K. B. (2) wniósł o stwierdzenie nabycia spadku po obydwójgu spadkodawcach na podstawie testamentu.

Sąd Rejonowy ustalił następujący stan faktyczny:

A. B. (1) zmarł w dniu (...) w 1999 roku w P. ostatnio stale zamieszkiwał w D., testamentu nie sporządził. W chwili śmierci był w ważnym związku małżeńskim ze S. B. (1). Jako spadkobierców ustawowych pozostawił swoją żonę i pięcioro dzieci: M. P., S. B. (2), K. B. (1), K. B. (2) i A. B. (2), innych dzieci małżeńskich ani pozamałżeńskich spadkodawca nie miał.

Spadku po A. B. (1) nikt nie odrzucał, nikt nie zrzekał się dziedziczenia, niegodność dziedziczenia nie zachodzi. Nie dokonywano poświadczenia dziedziczenia przed notariuszem. Nie toczyły się inne postępowania spadkowe po spadkodawcy.

Spadkodawczyni S. B. (1) zmarła (...) 2008 roku w D., ostatnio stale zamieszkiwała w D.. Spadkodawczyni testamentu nie sporządziła. W chwili śmierci była wdową, jej mąż A. B. (1) zmarł w 1999 roku. Jako spadkobierców ustawowych pozostawiła czworo dzieci: M. P., K. B. (1), K. B. (2) i A. B. (2) oraz wnuka po zmarłym w 2006 roku S. O. B., innych dzieci małżeńskich ani pozamałżeńskich spadkodawczyni nie miała. Spadku nikt nie odrzucał, nikt nie zrzekał się dziedziczenia, niegodność dziedziczenia nie zachodzi. Nie dokonywano poświadczenia dziedziczenia przed notariuszem. Jest to pierwsze postępowanie spadkowe po mojej matce.

W skład spadku po A. B. (1) wchodzi gospodarstwo rolne położone w gminie D..

W dniu 7 grudnia 1998 roku został sporządzony dokument zatytułowany „oświadczenie”, pod którym nieustalona osoba podpisała się imieniem i nazwiskiem (...).

Uczestnik postępowania A. B. (2) w chwili śmierci ojca pracował w rolnictwie i miał wykształcenie rolnicze, zaś K. B. (3) był osobą trwale niezdolną do pracy. Pozostali zstępni w chwili śmierci byli osobami pełnoletnim, zdrowymi, nie pobierającymi nauki zawodu oraz nie pracowali w rolnictwie i nie mieli wykształcenia rolniczego.

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił na podstawie dowodów w postaci dokumentów: odpisów skróconych aktów zgonu: A. B. (1) (k. 4), S. B. (1) (k. 5), S. B. (2) (k. 28), odpisów skróconych aktów urodzenia M. B. (k. 6), O. B. (k. 7), K. B. (1) (k. 8), A. B. (2) (k. 9), K. B. (2) (k. 10), odpisów skróconych aktów małżeństwa M. P. (k. 12)A. i S. małżonków B. (k. 18), odpisu świadectwa uzyskania tytułu rolnika wykwalifikowanego przez A. B. (2) (k. 29), dokumentu zatytułowanego (...) (k. 31), protokołu otwarcia i ogłoszenia testamentu (k. 35), dokumentacji medycznej spadkodawcy A. B. (1) (k. 82 – 171, 174 – 187), zapewnienia złożonego przez wnioskodawczynię M. P. (k. 32v. – 33), opinii biegłego lekarza medycyny sądowej M. G. (k. 224 – 232, 290 - 292), opinii biegłego z zakresu badania pisma ręcznego W. P. (k. 362 - 373, 411 – 411v., 458 – 468), zeznań wnioskodawczyni M. P. (k. 33), K. B. (1) (k. 33v.), częściowo A. B. (2) (k. 33v. – 34).

Sąd obdarzył wiarą wyżej wymienione dokumenty, gdyż znaczna ich część to dokumenty urzędowe, zaś autentyczność tych dokumentów, za wyjątkiem dokumentu zatytułowanego „Oświadczenie” nie była kwestionowana przez uczestników postępowania.

Sąd nie dał wiary zeznaniom uczestnika A. B. (2) w tej części, w której stwierdzają one, że spadkodawca A. B. (1) podpisał dokument zatytułowany (...), gdyż zeznania te są sprzeczne z opinią biegłego z zakresu badania pisma ręcznego, którą Sąd obdarzył wiarą.

Sąd nie dał wiary zeznaniom świadka J. G. (k. 205v. – 206v.) dotyczącym autentyczności podpisu spadkodawcy pod (...), albowiem zeznania te są sprzeczne z opinią biegłego z zakresu badania pisma ręcznego, którą Sąd obdarzył wiarą.

Sąd pominął dowód z zeznań świadków U. G. (k. 204v. – 205) i S. K. (k. 205 – 205v.), albowiem osoby te nie posiadały informacji istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy.

Sąd Rejonowy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 926 § 1k.c. powołanie do spadku wynika z ustawy albo z testamentu.

Prawo polskie przewiduje zatem dwa tytuły powołania do spadku: przepisy ustawy oraz wolę spadkodawcy wyrażoną w testamencie odpowiadającym wymaganiom formalnym.

Kodeks cywilny daje pierwszeństwo porządkowi dziedziczenia określonego przez spadkodawcę w testamencie. Powołanie spadkobiercy (spadkobierców) testamentowego wyłącza więc dziedziczenie ustawowe do całości lub części spadku. Dopiero gdy spadkodawca nie powołał spadkobiercy albo gdy żadna z osób, które powołał, nie chce lub nie może być spadkobiercą, następuje dziedziczenie ustawowe co do całości spadku (art. 926 § 2 k.c.).

Do akt został złożony dokument zatytułowany „Oświadczenie”, który miał zawierać treść testamentu ustnego.

Zgodnie z art. 952 § 1 kc testament ustny może zostać sporządzony w przypadku obawy rychłej śmierci testatora. Doktryna i judykatura nie prezentują w kwestii oceny tej przesłanki jednolitego stanowiska.

Według stanowiska przedstawionego w uchwale Sądu Najwyższego z 7 stycznia 1992 roku (III CZP 135/91; OSP nr 1, poz. 4 z 2003 r.) wystarczy subiektywne uzasadniona obawa rychłej śmierci istniejąca w chwili sporządzenia testamentu.

Inne stanowisko prezentowane jest w postanowieniach Sądu Najwyższego z 25 marca 1975 roku (III CRN 5/74; OSNC nr 3, poz.42 z 1975r.) i z 24 marca 2000 roku (I CKN 485/98 ; nie publ.), zgodnie z którym, obawa rychłej śmierci musi być uzasadniona stanem zdrowia spadkodawcy, ocenianym z punktu widzenia wiedzy lekarskiej.

W myśl postanowienia Sądu Najwyższego z 28 marca 2000 roku (II CKN 875/98; nie publ.) przesłanka rychłej śmierci jest spełniona, gdy subiektywne przekonanie spadkobiercy oparte jest na uzasadniających je okolicznościach.

Ze złożonej do akt sprawy opinii biegłego lekarza medycyny sądowej M. G. (k. 224 – 232, 290 - 292) wynika, iż stan zdrowia spadkodawcy A. B. (1) uzasadniał obawę jego rychłej śmierci. Jednocześnie spadkodawca był w stanie świadomości i swobodnie podjąć decyzję i wyrazić wolę.

Sąd obdarzył wiarą wyżej wymienioną opinię, gdyż jest ona sporządzona przez osobę posiadającą konieczną i wystarczającą wiedzę w opiniowanym przedmiocie, jest jasna, zawiera odpowiedzi na zadane przez Sąd pytania.

Przepis art. 952§ 2 tego stanowi, iż treść testamentu ustnego może być stwierdzona w ten sposób, że jeden ze świadków lub osoba trzecia spíše oświadczenie spadkodawcy przed upływem roku od jego złożenia z podaniem daty i miejsca sporządzenia pisma, a pismo to podpisze spadkodawca i dwóch świadków albo wszyscy świadkowie.

Złożony do akt sprawy dokument mający zawierać treść testamentu ustnego spadkodawcy został podpisany (...).

Jak wynika z opinii biegłego z zakresu badania pisma ręcznego W. P. (k. 362 - 373, 411 – 411v., 458 – 468) ,dokument zatytułowany (...) nie został podpisany przez spadkodawcę A. B. (1).

Sąd obdarzył wiarą wyżej wymienioną opinię, gdyż jest ona sporządzona przez osobę posiadającą konieczną i wystarczającą wiedzę w opiniowanym przedmiocie, jest jasna, zawiera odpowiedzi na zadane przez Sąd pytania.

Biegły odniósł się do wszystkich zarzutów podniesionych przez pełnomocnika uczestnika postępowania A. B. (2) wskazując w sposób wyraźny i przekonujący na jakiej podstawie i w oparciu o jaki materiał porównawczy wysnuł ostateczną konkluzję opinii.

Ponieważ dokument nie zawiera podpisu spadkodawcy Sąd uznał, iż nie zawiera om treści testamentu ustnego spadkodawcy A. B. (1).

Jak wynika z powyżej ustalonego stanu faktycznego spadkodawcy nie pozostawili testamentu. Porządek dziedziczenia wskazują zatem przepisy kodeksu cywilnego.

Zgodnie z przepisem art. 931 kc w pierwszej kolejności spadek dziedziczą małżonek i zstępni spadkodawcy, którzy dziedziczą spadek w częściach równych, jednakże część przypadająca małżonkowi nie może być mniejsza niż 1/4 całości spadku.

A. B. (1) pozostawił po sobie żonę i pięcioro dzieci. Mając na uwadze powyższe przepisy Sąd stwierdził, iż spadek w części dotyczącej ogółu spadku odziedziczyli: żona S. B. (1) córka A. i M. w 1/4 części oraz dzieci A. i S.: M. P., S. B. (2), K. B. (1), K. B. (2), A. B. (2) po 3/20 części każde z nich.

W zakresie gospodarstwa rolnego obowiązywały w chwili otwarcia spadku przepisy ograniczające możliwość odziedziczenia wchodzącego w skład spadku gospodarstwa rolnego.

Zgodnie z przepisem art. 1059 kc spadkobiercy dziedziczą z ustawy gospodarstwo rolne, jeżeli w chwili otwarcia spadku:

- 1) stale pracują bezpośrednio przy produkcji rolnej albo
- 2) mają przygotowanie zawodowe do prowadzenia produkcji rolnej, albo
- 3) są małoletni bądź też pobierają naukę zawodu lub uczęszczają do szkół, albo
- 4) są trwale niezdolni do pracy.

W chwili otwarcia spadku po A. B. (1) spadkobiercy A. B. (1) i S. B. (1) stale pracowali bezpośrednio przy produkcji rolnej.

Spadkobierca K. B. (2) w tym czasie był osobą trwale niezdolną do pracy.

Uprawnionymi do dziedziczenia gospodarstwa rolnego są zatem żona spadkodawcy S. B. (1) córka A. i M. oraz dzieci A. i S.: K. B. (2) i A. B. (2). Dziedziczą oni wchodzące w skład spadku gospodarstwo rolne w równych częściach po 1/3 części każde z nich.

Rozpoznając niniejszą sprawę Sąd omyłkowo pominął w części dotyczącej stwierdzenia nabycia wchodzącego w skład spadku po A. B. (1) gospodarstwa rolnego żoną spadkodawcy S. B. (1) i orzekł, iż spadek w tej części dziedziczą jedynie synowie spadkodawcy K. B. (2), A. B. (2) po 1/2 części każdy z nich.

Spadek po spadkodawczyni S. B. (1) dziedziczą jej dzieci żyjące w chwili otwarcia spadku M. P., K. B. (1), K. B. (2), A. B. (2) po 1/5 części każde z nich. W miejsce zmarłego w 2006 roku spadkobiercy S. B. (1) na podstawie art. 931 § 2 kc winien wejść jego jedyny zstępny O. B. – wnuk spadkodawczyni – który dziedziczy spadek w 1/5 części.

Sąd rozpoznając sprawę omyłkowo zamiast uczestnika postępowania O. B. stwierdził, iż spadek po S. B. (1) nabył S. B. (2) w 1/5 części.

Z uwagi na to, iż przedmiotem sporu między wnioskodawczynią M. P. i uczestnikiem postępowania K. B. (1) a uczestnikiem postępowania A. B. (2) była autentyczność podpisu pod dokumentem zatytułowanym „Oświadczenie” Sąd na podstawie art. 520§2 kpc obciążył uczestnika A. B. (2) kosztami postępowania związanymi z opinią biegłego z zakresu badania pisma ręcznego i zasądził od niego na rzecz wnioskodawczyni M. P. i uczestnika postępowania K. B. (1) kwoty po 300 zł. Są to kwoty zaliczek wpłaconych przez wyżej wymienione osoby na koszty opinii biegłego z zakresu badania pisma ręcznego.

Na podstawie przepisu art. 113 ust 1 ustawy z dnia 28 lipca 2005 roku o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (t. jedn. Dz. U. z 2019 r. poz. 785 z późn. Zm.) Sąd nakazał ściągnąć od uczestnika postępowania A. B. (2) na rzecz Skarbu Państwa kwotę 1.717,50 zł tytułem pozostałych kosztów opinii biegłego z zakresu badania pisma ręcznego poniesionych tymczasowo przez Skarb Państwa (k. 376, 423, 479).

W pozostałym zakresie Sąd na podstawie przepisu art. 520§1 kpc obciążył każdego z uczestników kosztami postępowania związanymi z jego udziałem w sprawie.

Z przytoczonych wyżej względów Sąd orzekł jak w postanowieniu.